

provinciæ illius solitos ablatam inde pulverem propter languentes in aquam mittere atque hujus gustum sive aspersionem multis sanitatem ægrotis et hominibus et pecoribus conferre; propter quod frequenti ablatione pulveris sacri fossa sit ibidem facta non minima.

Quo defuncto, episcopatus provinciæ illius in duas parochias divisus est: una data Danieli, quam usque hodie regit; altera Aldhelmo, cui annis quatuor strenuissime præfuit: ambo et in rebus ecclesiasticis et in scientia Scripturarum sufficienter instructi. Denique, Aldhelmus, cum adhuc esset presbyter et abbas monasterii quod Maildufi urbem nominant, scripsit, jubente synodo suæ gentis, librum egregium adversus errorem Britonum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia perplura ecclesiasticæ castitati et paci contraria gerunt, multosque eorum qui Occidentalibus Saxonibus subditi erant Britones ad catholi-

A cam dominici Paschæ celebrationem hujus lectione perduxit. Scripsit et de Virginitate librum eximium quem in exemplum Sedulii, geminato opere, et versibus hexametris et prosa, composuit. Scripsit et alia nonnulla, utpote vir undecunque doctissimus: nam et sermone nitidus et scripturarum, ut dixi, tam liberalium quam ecclesiasticarum erat eruditione mirandus. Quo defuncto, pontificatum pro eo suscepit Forthere, qui usque hodie superest; vir et ipse in Scripturis sanctis multum eruditus.

Ex Will. Malms. De Regg.

Fecit duo monasteria: unum sibi, alterum sorori. Sororis cœnobium appellatur Berekingum in latere Londoniæ ad octo milliaria situm. Ibi illa Ethelberga vocata habuit coherentes sibi sanctitatis et pietatis socias Hildelidam proximo loco successorem, ad quam exstat emissus beatissimi Aldhelmi de virginum laude Codex.

SANCTI ALDHELMI

SCHIREBURNENSIS EPISCOPI

EPISTOLÆ,

SIVE

EJUS OPERUM PRIMA PARS.

EPISTOLA I.

ALDHELMI AD GERUNTIIUM.

[Hæc epistola inter Bonifacii Mart. Epist. reperitur: inde huc translata. GILES.]

Domino gloriosissimo, occidentalis regni sceptrâ gubernanti, quem ego, ut mihi scrutator cordis et rerum testis est, fraterna charitate amplector, Geruntio regi, simulque cunctis Dei sacerdotibus per Domnonia conversantibus, Aldhelmus, sine meritorum prærogativa abbatis officio functus, optabilem in Domino salutem.

Nuper cum essem in concilio episcoporum, ex tota pene Britannia innumerabilis Dei sacerdotum cæerva confluit, ad hoc præsertim congregata, ut pro Ecclesiarum sollicitudine et animarum salute ab omnibus decreta canonum et Patrum statuta tractarentur, et in commune, Christo patrocinium præstante, conservarentur. His igitur rite precatis, omne sacerdotale concilium, meam parvitatem pari præcepto et simili sententia compulerunt, ut ad vestræ pietatis præsentiam epistolares litterarum apices dirigerem, et eorum paternam petitionem, salubremque suggestionem, per scriptæ stylum intimarem, hoc est, de Ecclesiæ catholicæ unitate et Christianæ religionis concordia, sine quibus otiosa torpescit, et merces futura fatiscit. Quid enim prosunt bonorum operum emolumenta, si extra catholicam gerantur Ecclesiam, etiam si aliquis actualem rigidæ conversationis regu-

C lam sub disciplina cœnobii solerter exerceat, aut certe, cunctorum mortalium contubernia declinans, in squalida solitudine remotus contemplativam anachoræos peragat vitam? Igitur ut certius vestra sagacitas animadvertere queat pro quibus causis mea mediocritas scripta direxerit, compendiose et breviter enucleabo. Auditum namque et diversis rumorum relativis compertum nobis est quod sacerdotes vestri in catholicæ fidei regula, secundum Scripturæ præceptum, minime concordent, et per eorum simultates et pugnas verborum, in Ecclesiæ Christi grave schisma et crudele scandalum nascatur, quod Psalmographi sententia testatur dicens: *Pax multa diligentibus nomen tuum, et non est in illis scandalum.* Pacem quippe religionis pia concordia copulat, sicut charitatem dira contentio contaminat. Nam ad unitatem fraternitatis rectæ fidei sectatores Psalmista hrtatur, inquit: *Deus qui habitare facit unanimes in domo.* Domus vero hæc, secundum allegoriam, Ecclesia per totos mundi cardines diffusa intelligitur. Hæretici namque et schismatici ab Ecclesiæ societate extranei, per contentionum argumenta, in mundo pullulantes, et, veluti horrenda zizaniorum semina in medio secundæ segetis sata, dominicam messem maculant. Sed hujusmodi altercationis opprobrium apostolica compescit buccina. *Qui vult, inquit, contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei, quæ*

non habet maculam aut rugam. Pacem namque, Catholicorum matrem, et filiorum Dei genitricem esse, evangelica promulgant oracula: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Unde Domino et Salvatore nostro a summo cœlorum fastigio descendente, ut chirographam protoplasti deleteret, et mundum pace sequestita reconciliaret, angelica ceclnit melodia: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Et Psalmista: *Fiat, inquit, pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis.* Denique rumor Ecclesiæ fidei contrarius longe lateque percrebuit, quod sint in provincia vestra quidam sacerdotes et clerici tonsuram sancti Petri apostolorum principis pertinaciter refutantes, seque tali excusationis apologia pertinaciter defendentes vivunt, quod auctorum et præcessorum suorum tonsuram imitentur, quos divina illustratos gratia fuisse grandiloquis assertionibus contestantur, qui si a nobis sollicitis sciscitentur quis primus auctor rasuræ hujus et tonsuræ exstiterit, omnino aut veritatem ignorando, aut falsitatem dissimulando obmutescunt. Nos autem, secundum plurimorum opinionem, Simonem magicæ artis inventorem hujus tonsuræ principem fuisse comperimus, quia qualem quantumque necromantiæ fallaciam contra beatum Petrum fraudulenter machinaretur, certamen apostolorum et decem libri Clementis testes sunt; nos, inquam, secundum sacrosanctam Scripturæ auctoritatem, de tonsura nostra veritatis testimonium perhibentes, diversas ob causas Petrum apostolum hunc ritum sumpsisse asserimus primitus ut formam et similitudinem Christi in capite gestaret, dum, pro redemptione nostra crucis patibulum subiturus, a nefanda Judæorum gente acutis spinarum aculeis crudeliter coronaretur; deinde ut sacerdotes Veteris et Novi Testamenti in tonsura et habitu discernentur; postremo ut idem apostolus suique successores et sequipedæ ridiculosum gannaturæ ludibrium in populo Romano portarent, quia et eorum barones et hostes exercitii superatos sub corona vendere solebant. Cæterum in Veteri Testamento tonsuræ signum a Nazareis, id est, sanctis, ni fallor, sumpsit exordium. Est enim regale et sacerdotale stemmatis indicium. Nam tiara apud veteres in capite sacerdotum constituebatur. Hæc bysso retorto rotunda erat quasi sphaera media, et hoc significatur in parte capitis tonsa. Corona autem latitudo aurea est circuli quæ regum capita cingit. Utrumque itaque signum exprimitur in capite clericorum, Petro dicente: *Vos estis genus electum, regale sacerdotium.* Hoc ritu tendendi et radendi ut vitia resecentur signatur, et crinibus carnis nostræ quasi criminibus exuamur.

Est autem altera crudelior animarum pernicies, quod, in sacrosancta paschali solemnitate, cœcævi Patrum regulam non sectatur, qui in Nicæno concilio decemnovenalem laterculi circulum per ogdoadam et hendeekadam usque ad finem mundi recto tramite decursum sagaci solertia sanxerunt. Et a cœ-

A cima quarta luna usque ad vigesimam primam supputationis seriem, et paschalis calculi terminum tradiderunt, quem anticipare et transgredi contra jus et fas illicitum fore censuerunt. Porro isti secundum decennem novennemque Anatolii computatum, aut potius juxta Sulpicii Severi regulam, qui LXXXIV annorum cursum descripsit, decima quarta luna cum Judæis paschale sacramentum celebrant, cum neutrum Ecclesiæ Romanæ pontifices ad perfectam calculi rationem sequantur. Sed nec Victorii paschalis laterculi curriculum, qui DXXXII annorum circulis continetur, posteris sectandum decreverunt. Erat namque genus quoddam hæreticorum apud Orientales, quod tessareskaidekatitai vocatur, id est, quarta-decimani, eo quod quarta decima luna cum Judæis Christum blasphemantibus, et margaritas Evangelii ritu porcorum calcantibus Paschæ solemnitatem peragunt, et ob hoc alieni a beata orthodoxorum sodalitate inter schismaticorum conciliabula infelicitè reputantur, quod beatum Augustinum in libro de nonaginta hæresibus scripto commemorasse memini. Illud vero quam valde a fide catholica discrepat, et ab evangelica traditione discordat, quod ultra Sabrinæ fluminis fretum Demetarum sacerdotes, de privata propria conversationis munditia gloriantes, nostram communionem magnopere abominantur, in tantum, ut nec in Ecclesia nobiscum orationum officia celebrare, nec ad mensam ciborum fercula, pro charitatis gratia, pariter percipere dignentur: quin imo fragmenta ferculorum et reliquias epularum lurconum canum rictibus et immundis devorandas porcis projiciunt. Vascula quoque et phialas aut arenosis sablonum glareis, aut fulvis favillarum cineribus explanda purgandaque præcipiunt. Non salutatio pacifica præbetur, non osculum piæ fraternitatis offertur, dicente Apostolo: *Salutate vos in osculo sancto,* nec manibus lomentum, aut latex cum manutergio exhibetur, neque pedibus ad lavacrum pelvis apponitur, cum Salvator, sindone præcinctus discipulorum pedes ablvens, normam nobis tradiderit imitandi, dicens: *Sicut ego feci, ita et vos facite aliis.* Ast vero si quilibet de nostris, id est, Catholicis ad eos, habitandi gratia, perrexerint, non prius ad consortium sodalitatæ suæ asciscere dignantur, quam quadraginta dierum spatia in pœnitendo peragere compellantur. Et in hoc hæreticos infelicitè imitantur, qui se Katharos, id est mundos nuncupari voluerunt. Heu! heu, pro tantis erroribus! potius quam Evax! Evax! lacrymosis vocibus et querelosis singultibus lugubriter ingeminandum reor, et totum hoc contra Evangelii præcepta secundum Phariseorum inanes traditiones agere noscuntur, Christo veraciter astipulante (*Math. xxiii*): *Væ vobis, Scribæ et Pharisei, qui mundatis quod foris est calicis et paropsidis.* Nam Dominus cum publicanis et peccatoribus convivia celebrasse describitur, ut verus medicus purulentis animarum vulneribus divinæ pietatis medicamina et cœlestis clementiæ cataplasma componeret. Idcirco peccatorum consortia, Phariseorum

more, minime despexit, sed potius illam peccatricem pollutæ vitæ piacula lugubriter desinentem, et Dominicos pedes fuis lacrymarum imbribus humectantem, ac solutis et laxis cincinnorum crinibus tergentem solia clementia misericorditer refocillavit dicens (Luc. vii, 47): *Remittuntur illi peccata multa, quia dilexit multum.*

Quæ cum ita se habeant, propter communem cœlestis patriæ sortem et angelicæ sodalitatæ collegium, subnixis precibus et flexis poplitibus vestram fraternitatem adjuvantes suppliciter efflagitamus, ut ulterius doctrinam et decreta beati Petri contumaci cordis supercilio et protervo pectore non abominemini, et traditionem Ecclesiæ Romanæ propter prisca priorum statuta vestrorum nequaquam tyrannica fresti pertinacia, arrogantè aspernemini. Petrus namque Dei Filium beata voce confessus audire meruit (Matth. xvi): *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam, et tibi dabo claves regni cœlorum; et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlo.* Si ergo Petro claves cœlestis regni a Christo collatæ sunt, de quo poeta ait:

Claviger æthereus, portam qui pandit in æthra;
quis Ecclesiæ ejus statuta principalia spernens, et doctrinæ mandata contemneas, per cœlestis paradisi portam gratulabundus ingreditur? et si ipse potestatem ligandi atque monarchiam solvendi in cœlo et in terra felici sorte et peculiari privilegio accipere promeruit, quis paschalis festi regulam et tonsuræ Romanæ ritum refutans, non potius se strictis nexibus inextricabiliter obligandum quam absolvendum clementer ullatenus arbitretur? Sed fortasse quilibet strophosus librorum lector, ac sagax scripturarum disceptator tali se excusationis clypeo defendat, et talis apologiæ parma protegat: Ego, inquit, utriusque Iustramenti præcepta sincera fide veneror, ac sanctæ Trinitatis unam essentiam, unamque substantiam, et triam personarum substantiam corde credulo confiteor, Dominicæ incarnationis sacramentum, et passionis patibulum, ac resurrectionis tropæum voce libera per populum prædicabo. Supremum vivorum et mortuorum examen, quando singulis quilibetque pro meritorum diversitate dispar retributio æquissimis iudicii lancibus trutinabitur, diligenter denuntiabo, et hujus fidei privilegio in Catholicorum cœtu glomeratus sine alio quo infelicitatis obstaculo connumerabor. Sed hujus excusationis propugnaculum, sub quo se delitescere confidunt, apostolicæ castigationis balista solo tenuis dirutum conquassare et confringere vitæ. Ait namque Jacobus, inaterteræ Domini filius: *Tu credis quia unus est Deus, et quia per ironiam duodecim tribubus in dispersione gentium constitutis loquebatur, statim subjunxit: Bene facis; et demones credunt et contremiscunt, quia fides vine operibus mortua est.* Fides nempe catholica et fraternæ charitatis concordia inseparabiliter pari tramite tendunt, sicut prædicator egregius et Vas ele-

ctionis elegantè attestatur (I Cor. xiii): *Si noverim omnem prophetiam, et omnia mysteria, si habeam fidem, ita ut montes transferam, et si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Et ut brevis sententiæ claustello cuncta concludantur, frustra de fide catholica inaniter gloriatur, qui dogma et regulam sancti Petri non sectatur. Fundamentum quippe Ecclesiæ et firmamentum fidei principaliter in Christo et sequenter in Petro collocatum nequaquam ingruentibus tempestatum turbinibus nutabundum vacillabit, ita Apostolo promulgante (I Cor. iii, 11): *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Jesus Christus.* Petro autem veritas ita privilegium sanxit Ecclesiæ (Matth. xvi): *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

EPISTOLA II.

ALDHELMII AD OSGITHAM SOROREM.

[Hæc epistola sicut et præcedens reperitur inter Bonifacii Mart. Epist.; inde huc translata. GILES.]

Dilectissimæ atque amantissimæ sorori, et mihi sincero charitatis affectu venerandæ, Aldhelmus supplex, indigno abbatis vocabulo functus, in Domino salutem.

Cognoscat vestra almitas de baptismo sororis me interrogasse pontificem, qui licentiam dedit baptizari illam sanctimoniam, sed tantum clam et latenter. Saluto te diligenter, Osgitha, ex intimo cordis cubiculo, subnixis precibus obsecrans, ut assidua Scripturarum meditatione mentem tuam occupare non desistas, quatenus Psalmographi sententiam compleas dicentis (1, 2): *In lege ejus meditabitur die ac nocte.* Et idem Psalmista hoc item testatur dicens (cxix, 103): *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!* et reliqua. Orationum vero mearum ut memores sint omnes sorores, per Christum suppliciter obsecra, qui dicit apostolo (Jac. v, 16): *Multum valet deprecatio justis assidua.* Vale! decies dilectissima, imo centies et millies. Te Deus valere faciat.

EPISTOLA III.

ALDHELMII AD EAFRIDUM EX HIBERNIA IN PATRIAM REVERSUM.

[Exstat in Usseii Epistolarum Hibernicarum Sylloge, et in Whartoni Auctario ad Usseii Hist. dogm. p. 350, 4° Lond. 1690. Nihil in Codice ms. Lond. inveni quod hic referre operæ pretium esset. GILES.]

Domino venerabili præconio efferendo et sanctorum meritis magnopere honorando Eahfrido, Aldhelmus exiguus in Domino æternam salutem.

Primitus (pantorum procerum prætorumque pio potissimum, paternoque præsertim privilegio) panegyricum poemataque passim prosatori sub polo promulgantes, stridula vocum symphonia, ac melodiæ cantilenæque carmine modulaturi, hymnizemus, præcipue quia tandem alinæ editum puerperæ sobolem (ob inextricabilem sons protoplastorum) piaculum prisorum chirographum peccaminum oblitteraturum, terris tantundem destinare dignatus est, luridum qui linguis chelydram trisulcis rancida virulentaque vomentem per ævum venena torrenda tetræ tortio-

nis in tartara trusit. Et ubi pridem ejusdem nefandæ natrix erauli cervulique cruda fanis colebantur stoliditate in profanis, versa vice discipulorum gurgustia (imo almæ oraminum ædes) architecti ingenio fabre conduntur.

Fateor, sodalitates fraternæ cliens, atque municipatus muniiceps, postquam vestram repedantem isthuc a ubrosiam ex Iliberniæ brumosis circionum insulæ climatibus (ubi ter binæ circiter annorum circulo uber sophiæ sugens metabatur) territorii marginem Britannici sospitem applicuisse, rumigerulis referentibus, comperimus, illico (ut flammiger flagransque flagitabat amor) ineffabiles altihrono grates, panis in edito utrinque volis, tripudiantes obtulimus; potissimum, quod te exulem almæ arbiter prisicam paterni visitantem clientelam ruris (carrula ponti trans glauci, enormesque dodrantium glareas atque spumiferas lymphæ nemphæ obstirpationes, circilli carina procellosum sulcante salum) reducere, ovante navarcho, dignatus est; ut ubi dudum iacunabilis tirocinii editus rudibus adulto tequis pubertatis ætæ adoleras, nunc versa vice (superna opitulanti prærogativa affatim fultus) ab incolatu externi ruris repatrians, præceptoris vocamine indepto sortitoque fretus luengeris.

Illud æque almitati beatitudinis vestræ ex penetrabilibus præcordii nequaquam promeus dissimulo propalare (ad augmentum, mysisque ut reor tripudium, imo ad doxam onomatis Kyrii) magno opere inolevisse: quod præconio citra modum rumoris Scotico in solo degentium (quorum contubernio parumper fretus es) ceu tonitruali quodam boatu fragore nimbo emergenti, auditus nostri quatiuntur, et per tot tantaque telluris stadia lectionis opinio, pagis provincis que divulgata, crebrescit. Siquidem tam creber meatus est (isthinc illincque, isthuc illucque) navigero æquoreas fretantium calle gurgites, velut quædam contribula apium germanitas nectar fabre consipientium. Nam quemadmodum alternatim, reciproca facessente noctis nebula, mellisuum examen (emergente axe tenus æthere Titanæ) gliscentium culmina tiliarum per florulenta, ad crates graciles, sarcinatum, flava bajulans gestamina asportat, eodem modo, ni fallor, lurconum conglobatio lectorum (*dunning tac fridh*) ac residua sagax discipulorum caterva, florigeris hagiographæ ex arvis, non solum artes grammaticas atque geometricas bis ternasque omissas physicæ artis machinas, quinimo allegoricæ potiora ac tropologicæ disputationis bipertita bis oracula (æthralibus opacorum mellita in ænigmatibus problematum) siticulose sumentes carpunt, et in alveariis sophiæ, jugi meditatione loco tenus servanda condentes, abduunt. E quorum catalogo tuam proficisci solertiam, præda onustam atque torrensque fluentis sacrosancii propinatam redundantemque excellens fama percerebuit.

Quamobrem tuum affabilem discipulatum, ceu cernuus singulatim arcuatis poplitibus subnixisque precibus effragito, ut oblitterata nequaquam memo-

ria excedat, quæ Pacificus cœlesti ambrosia præditus (subrogatus genitore jure hæreditario, bis quaternis temporum lustris Israeliticæ plebis imperiis sceptro fungens), almo auctus spiramine promptis, dicens: *Bibe aquam de cisterna tua, et fluentia putei tui; deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas divide; solus habeto eas, nec sint alieni participes tui.* Quapropter his sacris imbutus sagminibus, jugi conamine orthographiæ aperito gurgitem, et sitientia rigato arva mentium, quatenus gerimen æthralis exstaseos (viviis secundisque in orthodoxorum, satoris sudore, sulcis satum) nullo torridæ obstaculo siccitatis obtinente, pullulans gliscat, et ubertim spissæ, Dei suffragio, seges denam maturescat. Nam idecirco supplex tam obtiæ hæc ceruatur oramen suggestisse, quod nonnulli superna noscuntur sophia præditi, et arcana luce enormiter referti; attamen quod gratuita cœlestis munificentia, Deique dapsili deditio receptantes (proprio faceasente meritum quæstu) adepti sunt, nequaquam (gazophylacio scientiæ reserato) plene promulgantes, sed particulatim lurconibus largientes. Nam (kata evangelicæ experimentum auctoritatis) nequaquam flagrans lychnus clancule fuscata tetræ occultitur latebra urnæ, qui candelabri summitate cunctis limpido lumine luce o decuit; necnon frustra talenti fenora subterraneis clanculantur obstructa sablonibus, quæ trapezitarum numerosis monetæ oportuissent numismatibus proffigari; ne forte ut iners adepto (seguita torpens) mancipium talento, supremos ergastulorum in aqualores trusus præcipitetur; sed potius evax eugeque ingressurus tripudium a prosatore pio promereatur. Unde Psalmigraphus vates, ob hoc propriæ piaculi expians flagitium conscientiæ, sacro præragio orsus inest: *Justitiam tuam non abscondi, et reliqua.*

Sed hæc misellus humonico dictando volvens, scrupulo ancipiti extemplo quatiens angebar; cur, inquam, Hibernia, quo catervatim isthinc lectores classibus advecti confluunt, ineffabili quodam privilegio efferatur, ac si isthinc, secundo Britannicæ in cospite, didascoli Argivi Romanive Quirites reperiri minime queant, qui cœlestis tetrica enodantes bibliothecæ problemata sciolis reserare se sciscitantibus valeant? Quamvis enim prædictum Iliberniæ ruc, discientium opulans vernansque, ut ita dixerim, paucosa numerositate lectorum, quemadmodum pollicardines astriferis micantium orientur vibraminibus siderum, ast tamen climatis Britannia occidui in extremo ferme orbis margine sita (verbi gratia) ceu solis flammigeri et luculento lunæ specimine potitur; id est, Theodoro infula pontificatus fungenti, ab ipso tirocinio rudimentorum in flore philosophicæ artis adulto, necnon et ejusdem sodalitates clientis Adriano duntaxat urbanitate enucleata ineffabiliter prædito.

Et audacter in propatulo contestans, pellaci falsitatis frivolo neglecto, æqua veritatis censura trutinante discernam; etiamsi beatæ memoriæ Theodorus, summi sacerdotii gubernacula regens, Ilibernien-

sium globo discipulorum (sen aper truculentus Mollorum catasta ringente vallatus) stipetur, limato perneciter grammaticæ dente (jactura dispendii carens) rebelles phalanges discutit, et (utpote belliger in medullis campi arcister, legionum phalangibus septus œnulorum spissis) mox nervosis tenso laceratorum volis arcu, spiculisque ex pharetra exemptis; torma supercilii typho turgens, amissa ancilium testudine, terga dantes, latebras antrorum atras, triumphante victore, præpropere petunt.

Neu tamen hæc philosophando, Scoticos scolos, quorum gemmato tua sagacitas dogmatum favo aliquantisper abusa est, sugillare a quoquam autumer; quippe cum satagerem præconium cudens affabiliter texere nostrorum, non sugillationem ridiculose cachinnans rumigerare vestrorum, sed potius, jocistæ scurræque ritu dicacitate temeraria loquentium, fraternæ ironia dilectionis obtentu cavillabatur. Si vero quippiam, inscitia suppeditante, garrula frontose convincitur pagina prompsisse, ut versidicus ait:

Digna fiat fante glingio gurgo fugax fambule:
Neu timeat scriptor terrentis carpere chartas,
Ut caper hirsutus rodet cum dente racemos;
Nec tamen emendant titubantis gramma boetæ.

EPISTOLA IV.

ALDHELMI AD HEDDAM EPISCOPUM.

[Exstat inter Epist. Bonif., unde huc migravit; textus vulgum meliorato ex collatione ejusdem epistolæ a WIL. Malm. servatæ. GILS.]

Domino reverendissimo, omnique virtutum conamine venerando, et post Deum peculiari patrono, supplex almitatis vestræ vernaculus in Domino salutem.

Fateor, o beatissime præsul, me dudum decessisse, si rerum ratio ac temporum volitans vicissitudo pateretur, vicinam optati Natalis Domini solemnitatem, ibidem in consortio fratrum tripudians celebrare, et postmodum vita comite vestrae charitatis affabili præsentia frui. Sed quis, diversis impedimentorum obstaculis retardati, quemadmodum factor præsentium viva voce plenius promulgabit, illud perficere nequivimus, idcirco difficultatis veniam, precor, impendite. Neque enim parva temporum intervalla in hoc lectionis studio protelanda sunt ei duntaxat qui, sagacitate legendi succensus, legum Romanarum jura medullitus rimabitur, et cuncta jurisconsultorum secreta ex intimis præcordiis scrutabitur, et, quod his multo arctius ac perplexius est, centena scilicet metrorum genera pedestri regula discernere, et admista cantilenæ modulamina recto syllabarum tramite lustrare. Cujus rei studiosis lectoribus tanto inextricabilior obscuritas præcenditur, quanto rarior doctorum numerositas reperitur. Sed de his prolixo ambitu verborum disputare epistolaris angustia minime sinit, quomodo videlicet ipsius metricæ artis clandestina instrumenta litteris, syllabis, pedibus, poeticis figuris, versibus, tonis, temporibusque conglomerantur; poetica quoque septenæ divisionis disciplina, hoc est acrophalus, lagaros,

protilos, cum cæteris, qualiter varietur; qui versus monoschemi, qui pentoschemi, qui decaschemi, certa pedum mensura trutinentur; et qua ratione catalectici, brachycatalectici seu hypercatalectici versus, sagaci argumentatione cognoscantur. Hæc, ut reor, et his similia, brevis temporis intercapedine momentaneoque ictu apprehendi nequaquam possunt.

De ratione vero calculationis quid commemorandum? cum tanta supputationis imminens desperatio colla mentis oppresserit, ut omnem præteritum lectionis laborem parvi penderem, cujus me pridem secreta cubicula nosse credideram; et ut sententia beati Hieronymi utar, qui mihi prius videbar sciolus, rursus cœpi esse discipulus, dum se occasio obtulit, sicque tandem, superna gratia fretus, difficillima rerum argumenta et calculi supputationes, quas partes numeri appellant, lectionis instantia reperi. Porro de zodiaco et duodecim signorum, quæ vertigine cœli volvuntur, ratione, ideo tacendum arbitror, ne res opaca et profunda, quæ longa explanandarum rerum ratione indiget, si vili interpretationis serie propalata fuerit, infametur et vilescat, præsertim cum astrologicæ artis peritia, et perplexa horoscopi computatio, elucubrata doctioris indagacione egeat.

Hæc idcirco, charissime Pater, cursim pedetentim perstrinximus, non garrulo verborum strepitu illecti, sed ut scias tanta rerum arcana examussim non posse intelligi, nisi frequens et proluxa meditacio fuerit adhibita.

Salutate in Christo omnem sodalium meorum ceteram a minimo usque ad maximum, quos obsecro et adjuro per clementiam Christi ut pro me peccatorum pondere et criminum sarcina oppresso preces Domino fundant.

EPISTOLA V.

ANONYMI CUJUSDAM SCOTI AD ALDHELMUM ABBATEM MALMESBURIENSEM.

[Videat lector an anonymus iste Scotus idem sit cum Cellano, cujus infra exstat epistola. GILS.]

Domino sancto, sapientissimo, Christo quidem charissimo Aldhelmo; Scotus ignoti nominis in Deo æterno salutem.

Dum te præstantem ingenio, facundiaque Romana, ac vario flore litterarum (etiam Græcorum more) non nesciam, ex ore tuo, fonte videlicet scientiæ purissimo, discere malo, quam ex alio quolibet potare, turbulento magistro præsertim. Hoc scito prænoscens, quod idcirco te si licet ita obsecro, ut me suscipias doceasque, quoniam fulgor (cui dictum est) sapientiæ præ multis in te fulget lectoribus, ac peregrinorum mentes cupientium sapientiam discere cognoscis: quia tu Romæ advena fuisti, insuper quod a quodam sancto viro de nostro genere nutritus es. Hæc compendii causa sufficiant, quia si humiliter per charitatem volueris attendere, non minus per pauca verba, quam per plurimas sermocinationes perspicias. Hæc tibi quoque sinceriter dissero. Libellum quemdam habes, qui non est ma-

per acceptorio duarum septimanarum, quem ego legere cupio. Hoc autem breve tempus prædico, non eo quod mihi plus non opus sit, sed ne hæc petitio fastidium in tua mente creet. Ministrum quoque equosque ut opinor, adipiscar. In hoc autem tempore messis, lætum a te responsum sperabo. Orantem pro nobis beatitudinem tuam divina gratia custodire dignetur.

Christe potens rerum, redeuntis conditor ævi,
Vox summi sensusque Dei, quem fudit ab alta
Mente Pater, tantique dedit consortia regni.
Impia tu nostræ domuisti crimina vitæ,
Passus corporea mundum vestire figura,
Afforque palam populos, hominemque fateri.
Quemque utero inclusum Mariæ, mox numine viso
Virginei tumere sinus, innuptaque mater
Arcano stupuit compleri viscera partu,
Auctorem paritura suum, mortalia corda
Artificem texere poli, mundique repertor
Pars fuit humani generis, latuitque sub uno
Pectore, qui totum late complectitur orbem.
Et qui non spatia terræ, non æquoris unda
Nec caput cœlo, parvos confluit in artus,
Quin et supplicii nomen, nexusque subisti,
Ut nos surripes letho, mortemque fugares
Morte tua, mox ætherias evectus in auras
Purgata repetens lætum te luce parentem
Augustam foveas festis ut sæpe diebus
Annua sinceri celebret jejunia sacri.

EPISTOLA VI.

ETHELWALDI AD ALDHELMUM.

[Exstat inter Epistolas Bonifacii; sed proculdubio locum sibi in hæc editioe jure vindicat..., cum nomen Aldhelmi versibus qui isti epistolæ annexi sunt præfixum invenitur... GROS.]

Sacrosancto abbati Aldhelmo, mihi inextricabilis ignitæ charitatis nodis, ut merita poscunt, astricto, Ethelwaldus, tuæ piæ paternitatis supplex alumnus, perpetuam in Domino sospitatis salutem.

Æstivi igitur temporis cursu, quo immensis ferarum passim congressionum expeditionibus hæc miserina patria lugubriter, invidia vastatrice, defanatur, tecum legendi studio, conversatus demorabar. Tum mihi fiat indigno, tuæ beatitudinis sacrosanctæ sagacitas omnibus, ut reor, propemodum panegyricis tam sæcularium litterarum verborumque facundia editorum, quam etiam spiritualium ecclesiastici dogmatis stylo elucubrationum plenissime voluminum scriptis imbuta, arcana liberalium litterarum studia, opacis duntaxat mysteriorum secretis, ignaris quibusque montibus obstrusa, abrepto propere spissæ stoliditatis velamine, patefaciens liquidissime proplarat. Quibus ad integrum exuberantis ingenii epulis, ambrosiis atque intelligentiæ faucibus, avide absumptis, meam adhuc pallentem hebetudinis maciem largissimæ blandæ sponsonis epimenta affluenter refocillabat, pollicitans omni me desideratæ lectionis instrumento, quo potissimum meæ mediocritatis industriam satis inhiantem agnoverat, libenter

A edocendo imbuere. Quapropter, mi amantissime puræ institutionis præceptor, quatenus affectu consequente fidem verborum haud difficulter adhibeas, operæ pretium censemus, talibus sacre Scripturæ oraculis instimulatus (*Prov.* vi, 1): *Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui.* Et jam dico, si nullis te capacibus prolata promissionis retinaculis perplexum involutumque reminisceris, tamen cum memet ab ipsis tenerrimæ cunabulis infantie fovendo, amando, pedetentimque delicatioribus solertia cibis recreando, ad vegetam usque pubertatem provexisti, dignum ab omnibus sanæ intelligentiæ esse judicatur, quatenus, confoto jam pabulo tenerioris ingenii, des cibos solidiores quoque profundioris sophiæ.

B Tamen si humillima subjectæ devotionis instantia importune insistens expetit affatim alendo epulas, impendere non deneges; meque, licet nullius momenti ducas, vestræ sublimitatis adoptivam prolem ex omni paternæ prudentiæ diviti censu aliquatenus ad tempus ditare non recuses; ne quando invisit audacium æmulum cunei crispanti optatæ improbationis cachinno tripudiantes congratulentur, si sobolem opulenti paternæ philosophiæ censu exbæredem penuriamque feralis insipientiæ experientem comperiunt. Et non incongrue mihi ille Roboam, generosa de stirpe famosissimi tam laudabilis sapientiæ excellenti enormitate, quam etiam opinis rerum facultibus regis Salomonis, infelici fusus ortu, omnis pene paternæ felicitatis expers, lugubriter coæquari queat. Denique, jam nunc impleturus vota persolve, et inceptum largæ institutionis beneficium concitus comple, sciens te haud dubie majorem inde perpetuæ remunerationis gloriam adepturum, Domino astipulante, quia (*Matth.* x) *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Huic autem nostræ parvitatæ epistolæ trina cantati modulaminis carmina binis generibus digesta subdidimus, quorum primum dactylico heroici poematis hexametro ac pedestri, ut autumno, regula enucleat et trutinatum et in lxx coæquantium versuum formulas, casu ita obtingente, et, ut verius dicam, supernæ dispensationis nutu moderante, divisum. Tertium quoque non pedum mensura clucubraturum, sed octonis syllabis in imo quolibet versu compositis una eademque littera comparibus linearum transitibus aptata cursim calamo perarante caraxatum tibi, sagacissime sator, transmittens dicavi.

C Medium vero meo tuoque clienti Winfrido de transmarini scilicet itineris peregrinatione, simillimis itidem versuum et syllabarum lineis confectum representans porrexi. Hæc idcirco vestræ beatitudinis venerandis obtutuam luminibus repræsentanda fore necessarium duxi, quod nostræ parvitatæ iudicio dignum esse visum est, omnem tibi, utpote Patri, mearum litterarum editiunculam primum pandens proplarem, quatenus vestræ sublimitatis probabilis rationis iudicio comprobata, et ad æquitatis formulam derivata, omnibus deinceps lectorum numerostatibus acceptabilis exstat. Vale in Christo.

EPISTOLA VII.

ALDHELMII AD ADRIANUM.

Reverendissimo Patri meæque rudis infantiaë venerando præceptori Adriano Aldhelmus vernaculus familiae Christi et vestrae pietatis supplex alumnes salutem, etc.

Fateor, mi charissime, quem gratia puræ dilectionis amplector, postquam a sociali contubernio vestro ante triennium circiter discedens a Cantia sequestrabar, quod nostra parvitas hactenus ad consortium vestrum ardenti desiderio flagrabat; quod et jamdudum cogitarem, quemadmodum in votis est, adimplens perficere, si rerum ratio ac temporum vicissitudo pateretur, et nisi me diversa impedimentorum obstacula retardarent, præsertimque corporeæ fragilitatis valetudine medullitus tabentia membra coquente non sinerer; qua quondam, dum post prima elementa iterum apud vos essem, domum redire coactus sum.

EPISTOLA VIII.

CELLANI ALDHELMIO.

Domino lectricebus ditato studiis, mellifluisque ornato lucubratiunculis, Aldhelmo archimandrita Saxonum, mirifice reperienti in oris quod nonnulli cum laboribus et sudoribus in alieno aere vix lucrantur, Cellanus in Hibernensi insula natus, in extremo Francorum limitis latens angulo exsol, famosæ coloniae Christi extremum et vile mancipium, in tota et tuta Trinitate salutem.

Quasi pennigero volatu ad nostræ paupertatis accessit aures vestrae Latinitatis panegyricus rumor, quem agiliam lectorum non horrescent auditus siue sanna aut amureali impostura, notus propter Albernum dictricis [*Fors.*, alium ductricis] Romanæ decorum. Et si te præsentem non meruimus audire, tuos tamen bona lance constructos legimus fastos diversorum deliciis florum depictos. Sed si peregrini triste reficis corculum, paucos transmittite sermunculos illius pulcherrimæ labiæ tuæ, de cujus fonte purissimo dulces multorum possit reficere mentes, ad locum ubi dominus Forseus in sancto et integro pascat corpore.

EPISTOLA IX.

ALDHELMII EPISTOLÆ AD CELLANUM

[Fragmentum].

Miror quod me tantillum homunculum de famoso et florifero Francorum rure vestrae tranite [*Fors.*, Francicæ] fraternitatis industria interpellat Saxonicae prolis prosapia genitum et sub Arctos axe teneris infantiaë cunabulis.

EPISTOLA X.

ALDHELMII AD ETHELWALDUM.

Dilectissimo mihi filio et simul discipulo Ethelwaldo Aldhelmus extremus servorum Dei, salutem,

Quemadmodum te viva voce aliquoties de aliquibus admonere curavi, ita et nunc absentem, paterna secundum Deum auctoritate fretus, litteris exhortari non piget. Hoc enim ideo agimus, quod claritas Christi, sicut ait Apostolus, urget nos. Itaque, fili mi

A charissime, licet adolescens ætate existis, vanissimis tamen oblectamentis hujus mundi nequaquam te nimium subicias, sive in quotidianis potationibus et convivili usu frequentiore ac prolixiore inhoneste superfluis, sive in equitandi vagatione culpabili, seu in quibuslibet corporeæ delectationis voluptatibus execrandis. Memento semper quid scriptum est: *Adolescentia et voluptas vana sunt.* Admonni quoque, vehementiori pecuniaë et omni sæcularis gloriae Deo semper odibili jactantiaë nequaquam ultra modum inservias, illius sententiaë reminiscens: *Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Filius enim hominis venturus est in gloria sua et sanctorum angelorum; et retribuet unicuique secundum opera sua.* Sed multo magis, mi amantissime, vel lectionibus divinis, vel orationibus sacris semper invigila. Si quid vero præterea sæcularium litterarum nosse laboras, ea tantummodo causa id facias, ut quoniam in lege divina vel omnis vel pene omnis verborum textus artis omnia ratione grammaticæ consistit, tanto ejusdem eloquii divini profundissimos atque sacratissimos sensus facilius legendo intelligas, quanto illius rationis qua contextitur diversissimas regulas plenius didiceris.... Hanc autem epistolam jugiter inter cæteros quos legis libros habere non omittas, ut videlicet ejus lectione creberrima de his quæ in ea scripta sunt, implendis mea vice possis admoneri. Vale.

EPISTOLA XI.

ALDHELMII AD CLERUM WILFRIDI EPISCOPI.

C Nuper furibunda tempestatis perturbatio, sicut experimento didicistis, fundamenta Ecclesiae, sicut quodam immenso terræ motu, concussit; ejus strepitus per diversa terrarum spatia, velut tonitruali fragore, longe lateque percipuit. Et idcirco vos viscerales contribulos, flexis genuum poplitibus, subnixa exposco prece, nequaquam hujus perturbationis strophæ scandalizari, ne quisquam vestrum mentis segnitie fide torpescat, etiamsi rerum necessitas exigat cum præsule proprio pontificatus apice privato tellure paterna propelli, et quilibet oporteat latorum regnorum transmarina aggredi rura. Quis enim, quæso, tam durus atroxve labor existens, ab illo vos antistite separans arceat; qui vos ab ipso tirocinio rudimentorum et a primæva tenoræ ætatis infantia usque adultæ pubertatis florem nutriendo, docendo, castigando, provexit pietate; et quasi nutrix gerula dilectos extensis ulnarum sinibus refocillans, sic charitatis gremio fotos clementer amplexus est. Perpendite, quæso, creaturarum ordinem, eisque divinitus insitam naturam; quatenus ex minutarum rerum collatione flexibilem commiserationis formam, Christo juvante, capiat; quomodo examina apum calescente coelitus caumate, ex alveariis nectare flagrantibus certatim emergant, et earum auctore linquente, brumalia mansionum receptacula, densarum cavernarum cohortes, rapido volata ad æthera glomerante, exceptis dumtaxat antiquarum sedium servatricibus ad propagationem

sobolis futuræ; relictus, inquam, mirabilis dictu, rex earum, spissis sodalium agminibus vallatus, cum liberna castra gregatim egreditur et cava stipitum robora rimatur, si pulverulenta sablonis aspergine præpeditus, seu repentinis imbribus cataracta Olympi guttatim rostantibus retardatus fuerit, et ad gratam craterem sedemque pristinam revertatur, omnis protinus exercitus consueta vestibula perrumpens, prisca cellarum claustra gratulabundus ingreditur. . . . Si ergo taliter creatura ratione carens, quam vita et natura indita absque legibus scriptis gubernant, reciprocis temporum successione ductoris præcepto pareat, respondete, rogo, utrum non horrendæ abominationis infamia sint exprobrandi, qui concessa septiformis Spiritus gratia præditi, devotæ subjectionis frena ritu phrenetico frangunt. Cur autem diversarum rerum ratiocinationes conglomerans, ad instiganda vestri pectoris præcordia stridente calamo percurram, audite. Ecce sæculares divinæ scientiæ extorres, si devotum dominum quem in prosperitate dilexerunt, cessante felicitatis opulentia, et ingruente calamitatis adversitate, deseruerint, et secunda dulcis patriæ otia exsultantis domini pressuræ prætulere, nonne execrabilis cachinni ridiculo et gannaturæ strepitu ab omnibus ducuntur? Quid ergo de vobis dicatur, si pontificem qui vos nutrit et exulit in exsilio solum dimiseritis? etc.

EPISTOLA XII.

ALDHELMI AD WINBERTUM.

Domino in dominorum Domino dilectissimo Winberto Aldhelmus, servus servorum Dei, in angulavi duorum testamentorum lapide de summis montium verticibus abscisso, qui statuam quaterno metallorum genere fabrefactam, quaterna populorum regna signantem crura tenuis, aurato capite, oppressit, salutem.

Cerulum litterarum ad vestræ pietatis præsentiam destinavimus, qui vobis viva voce de causa nostræ necessitatis imminente plenius promulgabit, id est de terra, quam nobis venerandus patricius Baldredus possidendam accepto pretio obtulit, præcipue pro captura piscium apto et competenti loco. Et idcirco dum in nostri regis potestate data et collata esse videtur, obnixè precamur ut eandem agri partem per tuæ charitatis patrocinium obtinere et habere firmiter valeamus, ne eadem possessione per violentiam privati, quia plerumque justitiæ jura vacillant, fraudemur, etc.

EPISTOLA XIII.

ALDHELMI AD WILFRIDUM.

Domino venerabiliter diligendo et delectabiliter venerando Wilfrido Aldhelmus vernaculus simplex in Christo perennem salutem.

Perlatum est mihi, rumigerulis referentibus, de vestræ charitatis industria, quod transmarinum iter, gubernante Domino, capere, sagacitate legendi successu, decreverit. Et idcirco vita comite optatum Liberniæ portum tenens, sacrosancta potissimum

præsigna, refutatis philosophorum commentitiis, legito. Absurdum enim arbitror, sprete rudis ac veteris instrumenti inextricabili norma, per lubrica damosi ruris diverticula, imo per dysecoles philosophorum anfractus, iter carpere. Seu certe oportuit vitreorum fontium limpidis laticibus, palustres pontias lutulentasque limphas siticulose potare; in quibus atra bufonum turba catervatim scædet, atque garrulitas ranarum crepitans coaxat. Quidnam, rogitans quæso, orthodoxæ fidei sacramento commodi affert circa temeratum spurcæ Proserpinæ incestum, quod abhorreo fari, enucleate legendo scrutandoque sardescere, aut Hermonem petulantem Menelii et Helenæ sobolem, quæ, ut prisca produnt opuscula, despondebatur pridem jure dotis Orestis, demumque, sententia mutata, Neoptolemo nupsit, lectionis præconio venerari; aut Luperconum bacchantium antistites, ritu lætantium Priapo parasitorum, heroico stylo historiæ caraxare; quæ alato quondam sceptri in vertice chelidro Hebrææ cautionis obtutibus præsentato, hoc est, alma mortis morte stipite patibuli affixa, solo tenuis diruta evanuerit? Porro tuum discipulatum ceu cernuus arcuatis poplitibus flexisque suffraginibus, feculenta fama compulsus, posco, ut nequaquam prostituta lupanarium, nugas in quibus pompulentæ prostituta delitescunt, lenocinante luxu ad eas, quæ obrizo rutilante periscelidis armillaque lacertorum tereti utpote faleris faleratæ curules comuntur, sed magis edito aula fastigio spreto, quo patricii ac prætores potiuntur, gurgustii humili receptaculo contenta tua fraternitas feliciter fruatur; nec non contra gelida brumarum flabra e climate olim septentrionali emergentia neglecto, ut docet Christi disciplina, fucato ostro, potius lacernæ gracilis amictu ac mastrucæ tegmine incompto utatur.

EPISTOLA XIV.

BEATI ALDHELMI PRÆSULIS, OMNIBUS CONGREGATIONIBUS CONCESSA, SUB EJUS REGIMINE CONSTITUTIS.

[E registro ms. Malmes. abbat. excerpta. Vid. Alf., Annal. Eccl. Ang., II, 451.]

De Libertate propriæ electionis.

Nihil in hoc sæculo proluxa felicitate fruitur, nihil diuturna dominatione potitur, nihil quod non ad fatalem vitæ terminum, veloci cursu, tendere videatur. Et ideo sic nobis mundanarum rerum patrimonia sunt perfruenda, ut tamen æternæ patriæ emolumentis nunquam fraudemur. Hinc est enim quod ego Aldhelmus, postquam me immeritum, nullique prædignis moribus comprobatum, in pontificatus officii sedem, divina gratia subthronizasset, proposui arcano mentis meæ affectu, ut monasteriis meis, Mairdunesburg, Frome, Bradanford, quibus jam dudum in abbatis gradum constitutus, suffragante Domino, regulariter præfui, religiosum abbatem, quem sibi spontanea familiarum mearum optio, consona voce elegissent, canonica creatione atque regulari sanctione constituerent. His voluntariis propositionibus meis, pia monachorum meorum restitit pertinacitas; et cum hoc sedulo sæpius, in conventu fratrum meorum, fiducialiter narrasem, nullus his vo-

tis meis placidissimum præbebat assensum, dicentes : Quoad vitali vegetari spiritu, nobiscum præsentis vitæ studio deputaris, tuæ semper dominationis jugo humillime colla subdere non dedignamur. Sed hoc supplicii communique rogatu deprecamur, quod sub sacra Scripturarum testificatione et favorabilium virorum claro consensu corroboretur, ut nullus post obitum tuum nec regalis audacitas nec pontificalis auctoritas, vel aliquis ecclesiasticæ, seu sæcularis dignitatis vir, sine nostro voluntatis arbitrio, in nobis sibi vindicet principatum.

Huic debitæ monachorum meorum, maxime famulorum Dei, petitioni libentissime consensi; et in monasterio, quod juxta fluvium qui dicitur Wenburnia, cui venerandi regis nostri germana Cutberga præsidet, cum optabili famosissimi regis Inii consensu, et reverendissimi fratris et coepiscopi mei Danielis, præsentatæ promissionis devoto nutu, decentissimam vernarum Domini postulationem, sa-

cræ crucis signaculo confirmavi. Idem idem venerandus rex, et prænominatus pontifex, pari devotionis manu subscripserunt. Nec multo post, in sacrosancto concilio, quod juxta fluvium qui dicitur Wodor, congregatum esse dignoscitur, idem omnium Saxonica gentis archimandritarum, cum regali potentatus assensu et pontificali prioratus nutu, consensit auctoritas. Si quis vero contra hæc tam illustrium personarum decreta moliri machinetur, et sacra præsentis schedulæ scita prævaricari præsumperit, sciat se, ante terribilem divinæ Majestatis thronum, cum prævaricatoribus præceptorum Domini, lugubri damnationis judicio percellendum. Scripta est hujus confirmationis chartula ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 705, indictione B tertia.

† Signum manus Danielis episcopi.

† Signum Inii regis.

† Signum manus patricii Ethelredi.

SANCTI ALDHELMII

SCHIREBURNENSIS EPISCOPI

TRACTATUS

SIVE

EJUS OPERUM PARS SECUNDA.

DE LAUDIBUS VIRGINITATIS

SIVE

DE VIRGINITATE SANCTORUM.

[Opus prosaicum de Virginitate contuli primum cum Ms. Colleg. Caio-Gonv.; post textum jam impressum iterum contuli cum Ms. Bodleiano (97). GILKS.]

I. Reverendissimis Christi virginibus omnique devotæ germanitatis affectu venerandis, et non solum corporalis pudicitiae præconio celebrandis, quod plurimorum est, verum etiam spiritualis castimoniae gratia glorificandis, quod paucorum est, scilicet Hildelithæ regularis disciplinæ, et monasticæ conversationis magistræ, simulque Justinæ ac Cutbergæ, necnon Osburgæ, mihi contribulibus necessitudinum nexibus conglutinatæ, Aldgidæ ac Scholasticæ, Hidburgæ et Burngidæ [Ms. Bodl., Berengidæ], Eulaliæ, ac Teclæ, rumore sanctitatis concorditer Ecclesiam ornantibus, Aldhelmus segnis Christi crucicola, et supplex Ecclesiæ vernaculus optabilem perpetuæ prosperitatis salutem.

II. Jam dudum ad pontificale proficiscens conciliabulum, fraternis sodalium catervis comitatus, amicitiae vestrae scripta meæ mediocritati allata satis libenter suscipiens, erectis ad æthera palmis, immensas Christo pro sospitate vestra gratulabundus impendere grates curavi, quo stylo non solum ecclesiastica promissorum votorum fœdera, quæ fida

pollicitatione spondestis, ubertim claruerunt, verum etiam melliflua divinarum studia Scripturarum sagacissima sermonum serie patuerunt. Cumque singulos epistolarum textus recitans, perniciosus pupillarum obtutibus specularer, atque naturali quadam, ut mihi insitum fertur, latentium rerum curiositate contemplerer, uberrimamque verborum facundiam ac virginalem urbanitatis desertitudinem [Bodl., disertitudinem] magnopere admirarer, en, inquam, ineffabili gratulatur tripudio ille superi regnator Olympi, et rector cœli, cum taliter catholicas Christi vernaculas, imo adoptivas regenerantis gratiæ filias, ex secundo ecclesiasticæ conceptionis utero, spiritualis verbi semine progenitas, per maternam videri sollicitudinem divinis dogmatibus erudiri, ac velut sagaces gymnosophistas sub peritissimo quodam agonothea palæstricis disciplinis et gymniciis artibus in gymnasio exerceri. Qui laboriosi certaminis coronam et Olympiaci agonis triumphum, difficillimis propriæ exercitationis viribus naviter nanciscuntur. Ita duntaxat, ut alius strenua athletarum luctamina cum